

BARTIN İŞLETMESİ DUMANLI SERİSİ
ORMANLARINDA AKASYA (*Robinia Pseudacacia* L.)
BALTALIĞI TESİSİ ÇALIŞMALARI

Yazan :

Şerif YÜKSEL

Batı Karadeniz Ormancılık Araştırma
İstasyonu Müdürü

Teknik Raporlar : 5

ORMANCILIK ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ YAYINLARI

Muhtelif Yayınlar Serisi No. 21

İ Ç İ N D E K İ L E R

ÖNSÖZ	1
1. Akasya hakkında genel bilgiler	1
a. Yayılışı	1
b. Yetiştirme muhiti istekleri	1
c. Botanik özellikleri	2
d. Zararlıları	3
e. Teknolojik özellikleri	3
2. Yapılan çalışmalar	3
a. Çalışmanın gayesi	3
b. Çalışma mahallinin tavsifi	3
c. Çalışmanın tertibi ve araziye vaz'ı	4
d. Tatbik edilen bakımlar	5
e. Ölçme ve tesbitlerin kıymetlendirilmesi ve elde edilen sonuçlar	5
f. Netice ve tavsiyeler	6

BARTIN İŞLETMESİ DUMANLI SERİSİ ORMANLARINDA AKASYA (*Robinia pseudacacia* L.) BALTALIĞI TESİSİ ÇALIŞMALARI

ÖNSÖZ

Usulsüz kesim ve düzensiz otlatma sebebiyle bünyeleri bozulup verimsiz hale gelmiş olan Bartın Devlet Orman İşletmesi hudutları dahilindeki ormanların, tekrar verimli hale getirilebilmeleri için, 1953 yılında adı geçen İşletme tarafından Akasya baltalığına tahviline teşebbüs edilmiştir. Fakat ağaç türünü değiştirmeyi ön gören böyle bir tahvilin, denenmeden geniş sahalara tatbiki tehlikeli görülmüş ve Orman Umum Müdürlüğü Fen Hey'etinin 1.2.1955 gün ve 955 - 4 sayılı kararı ile mevzuun denenmesi Bolu Orman Araştırma İstasyonu ile Bartın Devlet Orman İşletmesi Müdürlüğüne vazife olarak verilmiştir.

Çalışma 1955 yılında Turgut Beşkök tarafından plânlanmış, 1956 yılında da Turgut Beşkök ve Nihat Uluocak tarafından araziye vazedilmiştir.

1957 - 1963 yılları arasında Dr. Hasan Selçuk, 1964 - 1965 yılları arasında da Mehmet Varol tarafından yürütülmüştür. Yardımcı eleman olarak 1958 - 1963 yılları arasında Mehmet Varol ve İsmail Bozakman, 1964 - 1965 yılları arasında da Şerif Yüksel vazife görmüşlerdir.

Sahayı çevirmek üzere kullanılan dikenli tel ve işçi yevmiyeleri Bartın Devlet Orman İşletmesi Müdürlüğü tarafından deruhte edilmiştir.

AKASYA HAKKINDA GENEL BİLGİLER

Yayılışı

Akasya memleketimizin yerli ağaç türlerinden olmayıp asıl vatanı Kuzey Amerika'nın 39 - 43 kuzey enlem dereceleri arasındadır. 1601 de Avrupa'ya getirilmiş ve çok yayılmıştır. 1000 - 1400 m yüksekliğe kadar çıkabilir. Memleketimizde yol kenarlarında, parklarda ve kıraç yerlerde yetiştirilmesine büyük ölçüde tevessül edilmiştir.

Yetiştirme Muhiti İstekleri :

Akasya, kontinental iklimin vejetasyon devresi uzun olan güney kısımlarının ağacıdır. Işık isteği fazladır. Erken ve geç donlara karşı koru-

nan yerleri tercih eder. Rutubet isteği itibariyle çok kanaatkârdır. Islak ve bataklık topraklar hariç, hemen her türlü toprakta yetişir. Gevşek, iyi havalanabilen, boşluklu ve sıcak topraklarda en iyi gelişmeyi gösterir. Bundan dolayı kireçli ve kumlu toprakları tercih eder.

Botanik Özellikleri :

Robinia pseudacacia'nın sistematikteki yeri Angiospermae Şubesinin Dicotyledon sınıfının Legimincsae familyasıdır.

Gövde : Ekseriya eğridir. Terminal tomurcuğun erken donlardan zarar görmesi sebebiyle çatal gövde yapmaya meyyaldır. İyi yetiştirme muhitlerinde düzgün gövde yapabilir ve 30 m ye kadar boylanabilir. Sürgün verme kabiliyeti yüksektir.

Çağ : Boşluklu, gayri muntazam ve serbest vaziyette küre şeklindedir, yağlandıkça yassılaştır. Dalların gövde ile yaptıkları açığı gövdenin yukarı kısımlarında daha büyüktür.

Kabuk : Derin, uzun yarıklı ve gri kahverenkli.

Kök : Gençlikte kazık kök, daha sonraları kuvvetli ve 20 m ye kadar uzanan yan kökler yapar. Fazla miktarda kök sürgünü verir. Kökün bütün kısımlarında, 2 - 4 mm kalınlığında açık kahverengi üzüm salkımı biçiminde duran ve havanın azotunu tesbit eden bakteri yumruları vardır.

Yaprak : Karşılıklı irtikaz etmiş 7 - 19 adet yaprakçıktan müteşekkildir. Yaprakçıklar 2 - 6 cm uzunlukta ve 1 - 3 cm genişlikte elips şeklinde olup her iki yüzü tüysüzdür. Alt yüzü yeşil renkli, düz kenarlı ve tüylü kısa saplıdır. 20 - 30 cm uzunluğundaki yaprakların koltuğunda 2 şer adet diken mevcuttur.

Çiçek : Yaprak koltuğundan çıkan 10 - 25 cm uzunluktaki tek salkımlar halindedir. Yaprak açmadan çiçek açar. Çiçekler beyaz renkli, hoş kokulu ve bol ballıdır.

Meyve : 6 - 11 cm uzunluğunda, olgunlaştığında kahverenkli yassı kapsüller halindedir. Kapsüller umumiyetle 4 - 10 adet böbrek şeklinde, kahverengi gri, sert kabuklu tohumu havidir. Meyve olgunlaştığı zaman (Ekim - Kasım) ikiye ayrılır ve bir dahaki yaza kadar ağaçta kalır.

Meşcere içinde 20 - 25 yaşında, serbest vaziyette ve fena yetiştirme muhitlerinde ekseriya 6 yaşında tohum tutar.

Fide : Kotiledonlar büyük, etli ve oval şekildedir. Orta damar uca kadar gitmez. Primer yaprak yuvarlak ve uzun saplı olup orta ve yan damarları havidir.

Büyüme seyri : Birinci yıl 70 - 100 cm sürgün verebilir ve 10 yılda 10 m ve hattâ daha fazla boylanabilir. 30 - 40 yaşında boy büyümesini tamamlar. 100 yaşından fazla yaşadığı nadiren görüldür.

Zararlıları :

Cansız muhitin zararlıları :

Don : Geç ve bilhassa erken donlardan çok zarar görür. Geç sürgün verir ve büyümesini geç kapatır. Kış donları ölümüne sebep olabilir.

Kar : Kar'a karşı hassastır.

Fırtına : Dalları kırarak zarar verir.

Canlı muhitin zararlıları :

Böcek : Eulecanium corni f. robiniarum adındaki böcek ince ve parlak kabuklu odunlaşmış kısımlara arız olarak önce tac'ı sonraları da bütün ağacı öldürebilir.

Mantar : Nectria cinabarina adındaki parazit erken donlardan sonraki yaralarda zarar yapar. Buna mukabil Polyporus sulfureus adındaki mantar yaşıyan ağaçta oduna zarar verir.

Hayvan : Tavşan ve fareler kabuk soymak ve ısırarak suretiyle zararlı olurlar.

Teknolojik Özellikleri ve Kullanma Yerleri :

Dayanıklı, iyi işlenebilen bir odunu vardır. Hava kurusu halinde özgül ağırlığı 0.78 dir.

Gemi inşaatında, direk olarak maden işletmelerinde, araba imalinde ve alet yapımında kullanılır.

YAPILAN ÇALIŞMALAR

Çalışmanın Gayesi :

Bartın İşletmesi dahilindeki bozuk ormanların Akasya baltalığına tahvilinin mi, yoksa halen sahada mevcut ağaç türlerinin muhafaza ve ıslah edilmesinin mi daha doğru olacağını ortaya koymaktır.

Çalışma Mahallinin Tavsifi :

Mevki : Bartın İşletmesi, Yenihan Bölgesi, Dumanlı Serisi 42 b numaralı Bölme.

Topoğrafik durum : Arızalı

Maraz : Güney

Meyil : % 20 - 75

Rakım : 120 m.

Ağaçlık bünye : Gerek taç ve gerekse gövde formları bozuk, ancak odun olarak kıymetlendirilebilecek yaşlı meşelerle, bunların ara ve altında bulunan sürgünden yetişmiş meşelerden müteşekkildir. Mevcut gürgen, akçağaç ve ıhlamurlar karışıklığa iştirak edecek nisbette değildir. Kapallık 0.5 - 0.7 arasında değişmektedir.

Ölü örtü : Yaprak, dal ve usulsüz kesim artıklarından ibarettir.

Diri örtü : Başta Erica olmak üzere Smilax sp., Phillyrea media, Arbutus sp., Cornus sanguinea, Ligustrum vulgare, Rosa canina, Astragalus sp., Eğretili, Mespulus germanica sahayı kesif olarak örtmüşlerdir.

Çalışmanın Tertibi ve Araziye Vaz'ı :

Deneme 5 tekerrürlü ve 4 muamele tarzlı olarak plânlanmış ise de bilhassa saha kifayetsizliği sebebiyle araziye intikalinde değişikliğe uğratarak tekerrüründen sarfınazar edilmiştir.

Buna göre, 1956 yılı martında 50 x 200 m eb'adında bir saha tefrik edilmiş ve sonra 50 x 50 m eb'adında 4 parsel bölünerek köşeleri kazıklarla belirtilmiştir. Batıdan doğuya doğru numaralanan bu parsellerden hangisine hangi muamele tarzının tatbik edileceği hususu çekilen kur'a ile tesbit olunmuştur.

Tesbitlere göre :

1 No. lu parselde ağaç ve ağaçcılık tamamen traşlanmıştır,

2 No. lu parselde ağaç ve ağaçcıklar tamamen traşlandıktan sonra 1 x 1 m aralık ve mesafe ile 1+1 yaşlı akasya dikilmiş,

3 No. lu parselde mevcut meşeler arasından yalnız istikbal vâdeden genç ve oldukça düzgün fertler bırakılıp diğerleri kesilmiş ve araları 1+1 yaşlı akasya ile tamamlanmış,

4 No. lu parsel, hiç müdahale edilmeyerek, olduğu gibi bırakılmıştır.

Çalışma 1956 yılında araziye intikal ettirildikten sonra her sene ölçü ve müşahedeleri yapılmıştır. 1959 yılından itibaren de yapılacak bakım müdahalelerinin meşcere gelişimine ne gibi tesir edeceğini ortaya koyabilmek maksadıyla 1, 2 ve 3 No. lu parseller 25 x 50 m eb'adında ikişer kısma ayrılarak parsellerin batı kesimlerine isabet eden yarılarında 1959 ve 1962 yıllarında olmak üzere 2 defa bakım yapılmıştır.

Tatbik edilen bakımlar :

1959 yılı nisanında : 1 No. lu parseldeki meşe ocaklarında mevcut sürgünler arasından iyi vasıflı ve dik gelişimliler bırakılmış, diğerleri tamamen çıkarılmıştır. Ayrıca, bırakılan sürgünler üzerinde gerekli budamalar yapılmıştır.

2 No. lu parseldeki meşe ocaklarında, taç ve gövde formu bakımından iyi vasıflı ve dik gelişimli sürgünlere daha müsait bir gelişim sahası sağlamak maksadiyle, dolgu vazifesi görebilecek sürgünlerin tepe ve yan dalları alınmış, yatık gelişimliler tamamen uzaklaştırılmıştır. Bırakılan dik gelişimli düzgün gövdelerde 1 No. lu parseldekine nazaran daha alçak bir gövde budaması yürütülmüştür.

3 No. lu parselde yapılan bakım 2 No. lu parseldekinden farklı değildir. Yalnız fazla olarak istikbal vâdettikleri için bidayette bırakılmış olan meşelerdeki su sürgünleri alınmıştır.

2 ve 3 No. lu parsellerdeki akasyalarda ise birden fazla çatallı olanlardan en iyi gövde ve taç yapısına sahip olan tefrik edildikten sonra diğerleri kesilmiş ve bırakılanın gövdesi üzerinde lüzumlu budamalar yapılmıştır. Çatalsız gövdelerde ise sadece gövde bakımı yürütülmüştür.

1962 yılı kasımında : Her 3 parselde de çalı tabakası kesildikten sonra iyi fertlere zarar verenler uzaklaştırıldıktan sonra kalan gövdeler üzerinde lüzumlu budamalar yapılmıştır.

Akasyalarda ise çatallı olanlarda en iyi sürgün tefrik edilip diğerleri kesilmiş ve sonra bırakılanlar üzerinde lüzumlu budamalar yapılmıştır. Çatalsızlarda sadece dal budaması yürütülmüştür.

Ölçme ve tesbitlerin kıymetlendirilmesi ve elde edilen sonuçlar :

Kıymetlendirme esasları : Kıymetlendirme, ölçülen çap, boy ve sürgün uzunluklarının aritmetik ortalamaları alınmak suretiyle yapılmıştır.

Elde edilen sonuçlar : Sahanın korunmasının tam yapılamaması, kaçak kesimlerin ve hayvan otlatmasının mevcudiyeti sebebiyle 1957 den 1965 şe kadar yapılan ölçüler aynı fertler üzerine teksif edilememişlerdir. Bundan dolayı gelişimin seneden seneye nasıl seyrettiği kat'i olarak tesbit edilememiştir. Bu yüzden, yapılan ölçüler ancak sondaj mahiyette telâkki edilebilirler. Bu mahiyetteki ölçü ve yapılan müşahedelerden elde edilen sonuçları aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür.

1 — Akasyalar ilk vejetasyon devresi sonunda meşelere nazaran boy bakımından 15 - 20 cm lik bir faikiyet göstermişlerse de ikinci yıldan itibaren bu fark çok azalmıştır.

2 — Meşeler 1.30 m ve dip çapları itibariyle akasyalara nazaran üstünlük sağlamışlardır.

3 — Başlangıçta ekserisi dipten 3 çatalı havi şekilde gelişen akasyalar, bakım kesimleriyle tek gövdeye indirilmelerine rağmen 1.5 - 2 m boylandıktan sonra tekrar çatalanmışlardır.

4 — Farklı muameleye tabi tutulan her 3 parsel arasında gelişim bakımından bariz farklar görülmemiştir.

5 — Parsellerin bakım gören ve görmeyen kısımları arasında parsel 1 ve parsel 2 de bakım lehine bir fark görülmemesine karşılık, parsel 3 de bakım aleyhine bir fark görülmektedir.

Netice :

Bartın İşletmesinin denemenin alındığı saha karakterini ihtiva eden ormanlarında akasya baltalığı tesisi yerine, sahada mevcut ağaç türlerini muhafaza ve ıslah ederek bu ormanların verimli hale getirilmeleri daha rasyonel görülmektedir.

Tavsiyeler :

1 — Traşlama ile ıslahına gidilecek bu gibi sahalarda muayyen zamanlarda yapılacak bakım kesimlerinde ihtiyatlı olunmalı, bilhassa ocaklarda bırakılacak iyi fertlerde yaş dal budaması yapılmamalıdır.

2 — Bakım müdahalelerinin şiddet derecelerinin denenmesi faydalı olabilir. Bunun için mutedil ve şiddetli müdahalelere tabi tutulacak parsellerle kontrol parsellerinin tefriki ve bunların birbiriyle hasıla ve gelişim bakımından mukayeseleri gerekir.

3 — Sahalar traşlandıktan sonra ibrelilerden karaçamın tecrübe edilmesinde fayda mülâhaza edilmektedir.

Literatür

HEGİ, GUSTAV. Illustrierte Flora von Mitteleuropa. Band IV, 3. Teil, München. 1392 - 1402 s.

SAATÇIOĞLU FIKRET. En önemli silvikültürel ve estetik özellikleriyle şehir ve yol ağaçları. Orman Fakültesi Dergisi, Seri B, Cilt X, Sayı 2, 1960. 10 - 11 s.

SEVİM MEHMET. Bazı önemli Orman ve Kültür ağaçlarının yetiştirme muhiti münasebetleri hakkında genel bilgiler. Orman Fakültesi Dergisi, Seri B, Cilt X, Sayı 1. 1960, 43 - 56 s.